

Brussel, 28 november 2025
(OR. en)

15959/25

Interinstitutionele dossiers:
2025/0543 (COD)
2025/0544 (CNS)

IND 546
RECH 521
COMPET 1236
MI 959
EDUC 475
TELECOM 431
ENER 625
ENV 1281
CLIMA 557
AGRI 644
TRANS 589
SAN 775
BIOTECH 40
CADREFIN 335
CODEC 1921

NOTA

van: het secretariaat-generaal van de Raad
aan: het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad

nr. Comdoc.: 11765/1/25 REV 1; 11749/25

Betreft: *Vorbereitung van de Raad (Concurrentievermogen (Interne Markt, Industrie, Onderzoek en Ruimtevaart)) op 8 en 9 december 2025*
Pakket Horizon Europa: kaderprogramma voor onderzoek en innovatie 2028-2034
a) Kaderprogramma en de regels voor deelname en verspreiding
b) Specifiek programma tot uitvoering van Horizon Europa
- Voortgangsverslag

Het voortgangsverslag in de bijlage bevat de standpunten van het voorzitterschap over de stand van de werkzaamheden en de vorderingen in de tweede helft van 2025 met de bespreking van bovengenoemde voorstellen. Het verslag is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het voorzitterschap en laat specifieke aandachtspunten en verdere bijdragen van afzonderlijke delegaties onverlet.

Het Comité van permanente vertegenwoordigers wordt derhalve verzocht kennis te nemen van dit voortgangsverslag en dit toe te zenden aan de Raad (Concurrentievermogen) voor de zitting op 9 december 2025.

**Pakket Horizon Europa: kaderprogramma voor onderzoek en innovatie
2028-2034**

a) Kaderprogramma en de regels voor deelname en verspreiding

b) Specifiek programma tot uitvoering van Horizon Europa

- Voortgangsverslag

I. INLEIDING

1. De Europese Unie (EU) staat voor een beslissend moment. De eengemaakte markt is nog steeds onvolledig en wordt bemoeilijkt door de complexiteit van de regelgeving en de nationale verkokering, hetgeen het Europese concurrentievermogen en de cohesie ondermijnt. Bovendien verliest de EU, zoals de rapporten van Draghi, Letta en Heitor hebben benadrukt, terrein op het gebied van onderzoek, innovatie en daarmee samenhangende investeringen aan haar mondiale concurrenten, hetgeen twijfel oproept over het technologische leiderschap en de strategische autonomie van de EU.
2. De EU staat op een keerpunt, en toekomstige inspanningen op het gebied van onderzoek en innovatie (O&I) zijn nog nooit zo belangrijk geweest. In een wereld van toenemende onzekerheid, mondiale uitdagingen en crises, snel opkomende technologieën, en een geopolitiek landschap dat wordt gekenmerkt door snelle veranderingen, is gepland en gestaag O&I van cruciaal belang om de uitdagingen te begrijpen, oplossingen te ontwikkelen en de toekomstbepalende technologieën onder de knie te krijgen. Daarom moeten deze uitdagingen worden aangepakt door middel van slimme, gezamenlijke strategieën en investeringen, om de weg vrij te maken voor innovatie en de fundamenten van een veerkrachtig EU te versterken teneinde onze toekomstige veiligheid, welvaart en concurrentievermogen te waarborgen.

3. De EU heeft behoefte aan nauwere samenwerking. Met samenwerking als Europa's grootste troef hebben de EU en haar lidstaten de nodige middelen in huis om het wetenschappelijke en technologische leiderschap van Europa nieuw leven in te blazen en de innovatie tot stand te brengen die nodig is om de toekomstige uitdagingen aan te pakken. Het volgende kaderprogramma voor onderzoek en innovatie Horizon Europa moet het voortouw nemen om deze doelstelling te verwezenlijken door in nauwe synergie samen te werken met andere programma's binnen het volgende meerjarig financieel kader (MFK). Het volgende MFK moet ervoor zorgen dat excellente O&I-resultaten die in Europa worden behaald, binnen de EU worden toegepast, om praktische oplossingen te bieden voor haar burgers en nieuwe markten te ontsluiten voor haar industrie.

II. ACHTERGROND

4. Op 16 juli 2025 publiceerde de Commissie twee verwante voorstellen: het ene voor vaststelling van Horizon Europa, het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie (het kaderprogramma)¹, en het ander voor een specifiek programma tot uitvoering van Horizon Europa (het specifieke programma)².
5. De Commissie industrie, onderzoek en energie (ITRE) van het Europees Parlement is verantwoordelijk voor deze voorstellen. De heer Christian Ehler (PPE, DE) is aangewezen als rapporteur voor het kaderprogramma, en de heer René Repasi (S&D, DE) voor het specifieke programma.
6. Het Europees Economisch en Sociaal Comité, de Rekenkamer en het Comité van de Regio's zijn geraadpleegd voor adviezen over het kaderprogramma.

III. STAND VAN ZAKEN

7. Een eerste informele gedachtewisseling over de Commissievoorstellen voor Horizon Europa vond plaats tijdens de informele bijeenkomst van de O&I-ministers van 17 juli 2025 in Kopenhagen.

¹ Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot vaststelling van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie – voor de periode 2028-2034, tot vaststelling van de regels ervan voor deelname en verspreiding, en tot intrekking van Verordening (EU) 2021/695 (doc. ST 11765/25).

² Voorstel voor een BESLUIT VAN DE RAAD tot vaststelling van het specifieke programma tot uitvoering van Horizon Europa – het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie – voor de periode 2028-2034, tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding in het kader van dat programma, en tot intrekking van Besluit (EU) 2021/764 (doc. ST 11749/25).

8. De Commissie heeft presentaties over het kaderprogramma en het specifieke programma gegeven aan de Groep onderzoek op 24 juli en 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22 en 25 september 2025, waarbij de delegaties om verduidelijking konden vragen. Na de verduidelijkingen door de Commissie ging de groep over tot de bespreking van het voorstel.
9. De voorstellen zijn uitvoerig besproken op 6, 9, 13, 16 en 27 oktober en 3, 6, 10, 14, 17, 20 en 27 november 2025. Daartoe werd de tekst van de voorstellen verdeeld in zes thema's waarin thematisch gerelateerde bepalingen van het kaderprogramma en het specifieke programma waren gecombineerd als volgt:
 - Thema 1 – Algemene bepalingen: kaderprogramma (artikelen 1-10 en 35-37) en specifiek programma (artikelen 1-4 en 18-21);
 - Thema 2 – Pijler I (Wetenschap op topniveau): kaderprogramma (artikelen 12-14) en specifiek programma (artikelen 6-10);
 - Thema 3 – Pijler II (Concurrentievermogen en samenleving), met inbegrip van Europese partnerschappen: kaderprogramma (artikelen 11 en 15) en specifiek programma (artikelen 5 en 11);
 - Thema 4 – Pijler III (Innovatie): kaderprogramma (artikelen 16, 17 en 34) en specifiek programma (artikelen 12 en 13);
 - Thema 5 – Pijler IV (Europese Onderzoeksruimte (EOR)): kaderprogramma (artikelen 18 en 19) en specifiek programma (artikelen 14-17);
 - Thema 6 – Regels voor deelname en verspreiding: kaderprogramma (artikelen 20-33).
10. De tekst tussen vierkante haken (in docs. 12007/25 en 12005/25) werd van de besprekingen uitgesloten³.

³ Kaderprogramma: artikel 1, lid 2 (Onderwerp), artikel 6 (Begroting) en de bijbehorende overweging 31, artikel 19 (Verbreding), overweging 36 (prestatieverordening); specifiek programma: artikel 1, lid 2 (Onderwerp), artikel 3 (Begroting), artikel 4, lid 3 (Werkprogramma's).

11. Daarnaast hield het voorzitterschap tijdens de zittingen van de Raad Concurrentievermogen van 30 september en 9 december 2025 specifieke oriënterende debatten over thematische gebieden, onder meer over O&I voor tweërlei gebruik, over veiligheid en defensie, en over strategische prioriteiten voor O&I in Europa, met bijzondere aandacht voor toekomstige partnerschappen.

IV. GEBOEKTE VOORUITGANG

12. Het voorzitterschap heeft zich ten doel gesteld tot een grondig begrip van de voorstellen en het verband ervan met het voorstel betreffende het Europees Fonds voor concurrentievermogen (EFC) te komen, en vaart te zetten achter de onderhandelingen teneinde de teksten zo ver als mogelijk te harmoniseren en consolideren. Het is de bedoeling om voort te bouwen op ervaringen uit het verleden en tegelijkertijd meer aandacht te besteden aan de nieuwe aspecten van de voorstellen. Om duidelijkheid te waarborgen is er bijzondere aandacht besteed aan gestructureerde besprekingen over specifieke kwesties, ondersteund door discussienota's van het voorzitterschap, en aan het inperken van het aantal belangrijke kwesties die in de komende onderhandelingen verdere aandacht behoeven. In bepaalde gevallen, waar verdere verduidelijking en onderhandelingen nodig zijn, is de betreffende tekst cursief en vet gedrukt. De Commissie heeft tijdens de onderhandelingen ook nuttige non-papers verstrekt.
13. Het voorzitterschap heeft de nadruk gelegd op de volgende leidende beginselen om de onderhandelingen te helpen sturen:
- spoor aan tot innovatief denken, door op basis van de lessen uit het verleden te zoeken naar nieuwe wegen;
 - consolideer de delen die onder het mandaat van de Groep onderzoek vallen en neem een standpunt in en schep klaarheid over de koppelingen met het nieuwe EFC;
 - zorg ervoor dat de verordening voldoende gedetailleerd is om flexibiliteit binnen een bepaald kader mogelijk te maken bij de uitvoering middels werkprogramma's, en
 - vermijd overlapping met andere wetgevingshandelingen, tenzij er uitzonderingen of specificaties nodig zijn.

14. De onderhandelingen over Horizon Europa zijn ook verweven met bredere onderhandelingen in andere MFK-groepen. In de Ad-hocgroep MFK wordt onderhandeld over de totale MFK-begroting en de belangrijkste delen tussen vierkante haken in het voorstel voor Horizon Europa – zoals het deel “Verbreiding van de deelname en verspreiding van excellentie”, “Toekennings- en selectiecriteria”, en “Financieringspercentages”. Desondanks hebben de lidstaten aangedrongen op een verdeling van de totale begroting voor Horizon Europa over de subcomponenten ervan. De EFC-subgroep onderhandelt over de gemeenschappelijke spelregels en over de governance en inhoud van de beleidsterreinen.
15. Nog steeds een belangrijk vraagteken is de van de Commissie verwachte follow-upinformatie over het sturingsmechanisme en het instrument voor de coördinatie van het concurrentievermogen – die naar verwachting zullen bijdragen aan de top-down prioriteitenstelling en de afstemming tussen programma’s. Het is ook onduidelijk in welke mate en op welk niveau de lidstaten erbij zullen worden betrokken.

Horizontale kwesties:

16. **Structuur van het kaderprogramma:** Over het algemeen is de algemene, rond pijlers gestructureerde opzet van het kaderprogramma niet in twijfel getrokken. Slechts enkele lidstaten hebben tot nu toe overwogen of gevraagd om specifieke onderdelen te verplaatsen, hetzij naar andere pijlers als horizontaal onderdeel van het programma, of naar andere programma’s van de EU, voornamelijk de EFC.
17. **Flexibiliteit en voorspelbaarheid:** De nadruk ligt tot nu toe op het ontwerpen van een kader dat het juiste evenwicht vindt tussen flexibiliteit en voorspelbaarheid. Het doel hiervan is een dynamisch evenwicht tot stand te brengen dat innovatie bevordert, terwijl tegelijkertijd een duidelijk en betrouwbaar regelgevingskader wordt geboden door de tekst te stroomlijnen en waar nodig het programma verder te verduidelijken. Een van de belangrijkste openstaande vraagstukken is de algemene governance van het proces van prioriteitenstelling en de betrokkenheid van de lidstaten daarbij. Daarom is in het specifieke programma een ruimte voor tekst opgenomen, voor het definiëren van een algemeen proces voor strategische prioriteitenstelling waarmee een sterke adviserende rol van de lidstaten en daarmee hun betrokkenheid en participatie wordt geborgd.

18. **Vereenvoudiging:** Het is een topprioriteit vereenvoudiging ten behoeve van aanvragers en begunstigden tot stand te brengen. Daarom is een horizontaal beginsel toegevoegd dat als oogmerk heeft de administratieve lasten te verminderen. Verder zijn sommige van de voorgestelde vereenvoudigingsmaatregelen (zoals het standaardgebruik van lumpsums en eenheidskosten voor personeel) cursief en vetgedrukt weergegeven voor verdere besprekingen om het best mogelijke kader af te leveren. Hoewel over veel vereenvoudigingsmaatregelen zal worden beslist tijdens de uitvoeringsfase, is het essentieel dat het programma Horizon Europa de juiste sturing biedt. Een andere vereenvoudigingsprioriteit is het stroomlijnen van verordeningen om ervoor te zorgen dat ze duidelijk zijn, onnodige herhaling vermijden, en flexibiliteit bieden bij de uitvoering ervan.
19. **Interdisciplinariteit, inclusief integratie van de sociale en de geesteswetenschappen:** Er bestaat volledige overeenstemming over de noodzaak om een multidisciplinaire benadering te waarborgen en te zorgen voor integratie van de sociale en de geesteswetenschappen in alle onderdelen van het kaderprogramma. Dit is dikker aangezet in pijler II (Concurrentievermogen en samenleving), om te waarborgen dat het gezamenlijk O&I de resultaten oplevert die nodig zijn om de uitdagingen waarmee de EU wordt geconfronteerd, op te lossen. Daarnaast is verder uitgewerkt welke specifieke oproepen tot het indienen van voorstellen op het gebied van sociale en geesteswetenschappen nodig zijn.
20. **Associatie:** De associatie van derde landen met het kaderprogramma komt in een ander licht te staan in de huidige geopolitieke context, waarin de EU terrein verliest op het gebied van O&I, en waarin het kaderprogramma wordt opengesteld voor tweërlei gebruik. Om dit te ondervangen, is het artikel over associatie voor alle MFK-programma's geharmoniseerd, waarbij wordt voortgebouwd op de vier bekende categorieën derde landen, maar met grotere nadruk op gedeelde associatiekosten, een billijk evenwicht, het recht van de EU op goed financieel beheer, en het niet toekennen van beslissingsbevoegdheid over het programma aan derde landen. De uitdaging voor het kaderprogramma zal zijn om een evenwicht te vinden tussen enerzijds de noodzaak om partnerschappen aan te gaan met landen waarbij associatie geen voordeel biedt, en anderzijds maatregelen rond onderzoeksveiligheid toe te passen op landen in andere categorieën waarbij wel voordelen te behalen zijn. Een ander aspect zijn de hechte en vertrouwde partners en hun vermogen om zich te associëren en ten volle deel te nemen aan de wederzijdse voordelen. Bovendien zullen Horizon Europa en het EFC onderling verschillende associatieregelingen uitvoeren, wat hindernissen kan opwerpen voor de nagestreefde geïntegreerde innovatiecyclus.

21. **Tweeërlei gebruik:** Het openstellen van het kaderprogramma om tweeërlei gebruik te ondersteunen, is een reactie op snelle geopolitieke en technologische ontwikkelingen. Dit neemt een verschuiving van het toepassingsgebied ten opzichte van het huidige kaderprogramma met zich mee. Bij verdere onderhandelingen moet daarom een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen potentieel voor tweeërlei gebruik en ondersteuning enerzijds, en louter defensiegerelateerde activiteiten anderzijds. Om te profiteren van de stimulans voor O&I die uitgaat van onderzoek naar tweeërlei gebruik, moet het juiste kader worden neergelegd om te voorkomen dat het onnodige obstakels of een logge administratie met zich meebrengt.
22. **Onderzoeksveiligheid:** Het doel van onderzoeksveiligheid is het beheren van risico's zoals ongewenste overdracht van kritieke technologie, kwaadwillige beïnvloeding van onderzoek, en ethische of integriteitsschendingen, terwijl daarbij de fundamentele beginselen van O&I die de basis van de EOR vormen, worden gehandhaafd. Het vraagstuk van de onderzoeksveiligheid zal een wezenlijk onderdeel zijn van de onderhandelingen over de openstaande belangrijke kwesties.

Koppeling met het EFC

23. Het voorstel voor Horizon Europa en het EFC-voorstel zijn op verschillende gebieden nauw met elkaar verweven en delen de onderliggende ambitie om de innovatiecyclus te stimuleren. Hiermee zal O&I kunnen leiden tot inzetbare oplossingen en verhandelbare producten, en er tegelijkertijd voor zorgen dat uitdagingen bij de uitrol worden teruggekoppeld naar onderzoek. De thematische prioriteiten voor beide programma's moeten gedurende de hele innovatiecyclus onderling samenhangen om een zo groot mogelijk effect van overheidsinvesteringen te waarborgen. De belangrijkste koppelingen zijn te vinden in verschillende delen van het voorstel voor Horizon Europa.
24. **Beleidssterreinen** (artikel 15 van het kaderprogramma en artikel 11 van het specifieke programma): in deze artikelen worden de gezamenlijke O&I-activiteiten in het kader van de component "Concurrentievermogen" van pijler II van Horizon Europa gekoppeld aan de EFC-beleidssterreinen en wordt uitgelegd waarom zij vallen onder het specifieke O&I-deel van het EFC-werkprogramma voor de respectieve beleidssterreinen. Activiteiten in het kader van de EFC-beleidssterreinen zullen ook voordeel halen uit gezamenlijk O&I in het kader van de component "Samenleving" van pijler II en vice versa, aangezien ontwikkelingen op het vlak van zowel het concurrentievermogen als de samenleving in het algemeen onderling afhankelijk zijn.

25. **Missies en de faciliteit voor het Nieuw Europees Bauhaus (NEB):** er is een sterke koppeling nodig tussen de vijf bestaande missies en de NEB-faciliteit in Horizon Europa en het EFC om de verdere inzet van belangrijke O&I-investeringen uit het huidige MFK te waarborgen. Deze koppeling zal ervoor zorgen dat waardevolle innovaties op de markt worden gebracht en doeltreffend worden toegepast.
26. **Europese partnerschappen** (artikel 11 van het kaderprogramma en artikel 5 van het specifieke programma): in deze artikelen wordt uiteengezet hoe toekomstige Europese partnerschappen worden gekoppeld aan de EFC-beleidsterreinen. Gekozen partnerschappen kunnen nauw verband houden met de beleidsterreinen en een extra middel vormen om publieke en private financiering te benutten in de hele innovatiecyclus om gemeenschappelijke uitdagingen aan te pakken.
27. **De Europese Innovatieraad (EIC)** (artikelen 16 en 34 van het kaderprogramma en artikel 12 van het specifieke programma): dit is verweven met InvestEU en de opschalingsfaciliteit in het kader van het EFC. Er is een nieuwe overweging (15c) toegevoegd om ervoor te zorgen dat de complementariteit van en de overgang tussen deze instrumenten naadloos verlopen, met name voor bedrijven die technologieën ontwikkelen die van strategisch belang zijn voor de EU.
28. **Defensietoepassingen:** wat de EIC betreft, wordt in artikel 16 verwezen naar steun voor kritieke technologieën voor defensietoepassingen in het kader van Horizon Europa. De lidstaten moeten nog beslissen hoe dergelijke activiteiten moeten worden gefinancierd, bijvoorbeeld uit het defensiedeel van de EFC of door InvestEU, voortbouwend op de kennis die is verworven met deep-tech-financiering in de EIC.
29. **Verspreiding en valorisatie** (artikel 32 van het kaderprogramma): in dit artikel wordt verwezen naar de EFC-instrumenten die ten dienste staan van de EFC-valorisatiestrategie die de Commissie kan toepassen indien een begunstigde niet alles in het werk stelt om zijn resultaten te valoriseren.
30. **Beveiligingsmaatregelen** (artikel 20 van het kaderprogramma, dat rechtstreeks verwijst naar artikel 10, leden 2 en 3, inzake EU-voorkeur, artikel 13 inzake toepassing van de regels voor gerubriceerde informatie en artikel 20 inzake versnelde en gerichte actie voor concurrentievermogen van het EFC): deze artikelen van het EFC kunnen worden gebruikt in alle delen van het werkprogramma van Horizon Europa indien dit relevant is om de strategische autonomie en technologische soevereiniteit van de EU te beschermen. De vraag blijft of dit voldoende is in het licht van de specifieke kenmerken van onderzoeksveiligheid.

31. Verwacht wordt dat de EFC-ad-hocgroep zich verder zal buigen over de vraag of het strategisch belangrijk is om het EFC ook te gebruiken om onderzoeks- en technologie-infrastructuren van strategisch belang voor het concurrentievermogen van de EU in stand te kunnen houden. Een laatste belangrijk punt waarover nog juridisch advies zal volgen met betrekking tot de naleving van het Verdrag, is het specifieke programma voor O&I op defensiegebied, een specifiek programma van Horizon Europa dat zonder specifieke begroting is opgenomen in het EFC-beleidsterrein “Weerbaarheid en veiligheid, defensie-industrie en ruimtevaart”.

V. GEDETAILEERDE RAPPORTAGE PER ONDERHANDELINGSTHEMA

32. Hieronder worden voor elk van de zes thema's de belangrijkste substantiële wijzigingen belicht die zijn ingevoerd om de focus van het programma te versterken.

Thema 1: Algemene bepalingen

33. Er zijn verschillende belangrijke wijzigingen aangebracht om de focus van het kaderprogramma te versterken.

34. In het **kaderprogramma** is artikel 2, dat definities bevat, voortdurend herzien en uitgebreid met relevante nieuwe definities om te voorzien in een gerichte reeks definities voor het programma. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat alleen in de verordening gebruikte termen moeten worden gedefinieerd en dat definities uit andere verordeningen niet mogen worden herhaald. In artikel 3 zijn de algemene doelstellingen van het kaderprogramma herzien om tot een krachtiger narratief te komen. De nieuwe focus ligt op het versterken van de wetenschappelijke en technologische basis door middel van O&I van topkwaliteit op basis van open concurrentie, ter ondersteuning van niet alleen het concurrentievermogen, maar ook de welvaart, soevereiniteit en veerkracht. De tekst versterkt ook de steun voor de totstandbrenging van de Europese Onderzoeksruimte (EOR) en de steun voor opleiding en mobiliteit van onderzoekers, waardoor braincirculation wordt aangemoedigd en braindrain wordt tegengegaan. In artikel 4, waarin de structuur van het programma wordt uiteengezet, is de component “Samenleving” van de pijler “Concurrentievermogen en samenleving” gewijzigd, alsmede het EOR-hoofdstuk. In artikel 5 over horizontale beginselen wordt een nieuwe nadruk gelegd op de waardeketen voor O&I, waarbij ervoor wordt gezorgd dat het programma zich uitstrekt van fundamenteel onderzoek tot baanbrekende innovatie, en er een sterke koppeling met het EFC mogelijk wordt gemaakt om de marktacceptatie en uitrol van resultaten te bevorderen. Ook vereenvoudiging van de administratieve processen is opgenomen, waarbij wordt gespecificeerd dat de nadruk in de eerste plaats ligt op het verlichten van de lasten voor de deelnemers. Er is een duidelijke toezegging opgenomen om gelijke kansen voor alle O&I-belanghebbenden in de EU te bevorderen met het oog op inclusiviteit, terwijl verschillende lidstaten oproepen om het verbredingsbeginsel uit de huidige verordening betreffende Horizon Europa uitdrukkelijk opnieuw op te nemen. Er is gezorgd voor de toepassing van gendergelijkheid, met inbegrip van de integratie van de genderdimensie in O&I-inhoud, en voor de handhaving van de onderzoeksveiligheid door de daarmee samenhangende risico's te beheren, waarbij het de bedoeling is dat deze beginselen in alle O&I-activiteiten in aanmerking worden genomen. Om een optimale inzet te bereiken en een zo groot mogelijk effect te sorteren, is daarnaast gespecificeerd dat het nodig is strategische synergieën tussen de pijlers van Horizon Europa en hun componenten te ontwikkelen en het kaderprogramma in synergie met andere EU-programma's uit te voeren.

35. Sommige bepalingen in dit deel zijn horizontale gestandaardiseerde bepalingen (artikelen 7, 8 en 9) die in verschillende EU-programma's voorkomen. Daarom zijn de wijzigingen tot een strikt minimum beperkt, terwijl er enkel wijzigingen zijn aangebracht om meer politieke kwesties aan te pakken. In artikel 8 is het momenteel gebruikte excellentiekeurmerk ingevoerd op verzoek van de meerderheid van de delegaties om het voorgestelde nieuwe keurmerk voor concurrentievermogen te vervangen of ten minste aan te vullen. Het voorstel van het voorzitterschap zou het gebruik van beide keurmerken mogelijk maken om extra financiering aan te trekken, rekening houdend met het profiel van elk keurmerk, terwijl het risico van verwarring als gevolg van twee zegels, waar sommige lidstaten op hebben gewezen, wordt vermeden. In artikel 9 wordt de Commissie opgedragen het programma-comité jaarlijks informatie te verstrekken over de financiële bijdragen van geassocieerde landen om transparantie en overzicht te bieden.
36. Artikel 10 is van fundamenteel belang voor de uitvoering van het kaderprogramma. Er is gespecificeerd dat subsidies de belangrijkste vorm van steun moeten zijn, in overeenstemming met de huidige praktijk. Bovendien wordt eraan herinnerd dat het evaluatiecomité volledig of, in naar behoren gemotiveerde gevallen, gedeeltelijk moet bestaan uit onafhankelijke externe deskundigen. De invoering van vereenvoudigde kostenopties, zoals lumpsums en eenheidskosten voor personeel als standaardvorm van EU-financiering, kreeg gemengde steun van lidstaten, die over het algemeen sceptisch stonden tegenover met name eenheidskosten voor personeel als standaardoptie.

37. In het **specifieke programma** is in artikel 1 bepaald dat het kaderprogramma ook uitvoering moet geven aan de gezamenlijke O&I-activiteiten ter ondersteuning van de beleidsterreinen van het EFC. Artikel 2 betreffende de operationele doelstellingen heeft geen grote veranderingen ondergaan, afgezien van een sterkere nadruk op het aanmoedigen van de benutting van O&I-resultaten en het optimaliseren van het gebruik van onderzoeks- en technologie-infrastructuren. Artikel 4 maakt de lijst met de inhoud van werkprogramma's exhaustief in plaats van indicatief. Het doel hiervan is de uitvoering van het programma duidelijker en gestructureerder te maken om ervoor te zorgen dat de acties in de werkprogramma's voorspelbaarder en beter gedefinieerd zijn en om te vermijden dat er zonder raadpleging van de lidstaten extra criteria aan de oproepen kunnen worden toegevoegd. Voorts is gespecificeerd dat er een procedure voor de toetsing van evaluaties moet worden vastgelegd. Onderzoeksveiligheid is toegevoegd aan de lijst van acties waarop specifieke regels van toepassing zouden zijn. Het aantal afzonderlijke werkprogramma's is afgestemd op de programmastructuur. In antwoord op het voortdurende verzoek van de lidstaten om hun grotere betrokkenheid in de prioriteitenstelling vast te leggen, wordt plaats vrijgehouden voor een nieuw artikel om een kader voor de vaststelling van strategische prioriteiten in te voeren, waarbij wordt gezorgd voor een sterke adviserende rol en dus betrokkenheid en participatie van de lidstaten. De formulering van dit artikel is in afwachting van nadere informatie over het door de Commissie aangekondigde sturingsmechanisme en instrument voor de coördinatie van het concurrentievermogen. In artikel 18 over de comitéprocedure is de titel van de algemene configuratie gewijzigd in "strategische configuratie" en is de taak ervan uitgebreid met het toezicht op de samenhang van het programma in alle afzonderlijke werkprogramma's, onder meer met Europese partnerschappen. De subcomités zijn afgestemd op de programmastructuur. Daarnaast zijn er, om de rol van de lidstaten te versterken, twee punten toegevoegd: de "geen-advies"-bepaling voor de goedkeuring van het werkprogramma en de verplichting voor de Commissie om het programmacomité regelmatig en vanaf een vroeg stadium te informeren over de algemene vooruitgang bij de uitvoering van het specifieke programma.

Thema 2: Wetenschap op topniveau

Europese Onderzoeksraad (ERC)

38. In het algemeen bestaan de belangrijkste wijzigingen in verband met de ERC erin het voorstel te herzien om het in overeenstemming te brengen met de huidige praktijk en formulering. In het **kaderprogramma** is de hoofddoelstelling van de Europese Onderzoeksraad opnieuw bevestigd, met inbegrip van een focus op beginnende onderzoekers. Overweging 13 is aangepast om te verduidelijken dat de ERC op alle gebieden de meest veelbelovende richtingen op de wetenschappelijke grensgebieden moet verkennen en zich moet inzetten voor door onderzoekers zelf aangestuurd bottom-uponderzoek door middel van open concurrentie die uitsluitend gebaseerd is op topkwaliteit.
39. In artikel 6 van het **specifieke programma** is de ambtstermijn van de ERC-voorzitter vastgelegd op vier jaar, met één mogelijkheid van verlenging, in overeenstemming met de huidige praktijk. Er is ook gespecificeerd dat de ERC-voorzitter ten minste 80 % van de arbeidstijd aan ERC-activiteiten moet besteden, in overeenstemming met de huidige praktijk. Bovendien is de verwijzing naar het algemeen beleid van de Commissie geschrapt, aangezien dit tot misverstanden kon leiden wat betreft de autonomie van de ERC. In artikel 7 is de samenstelling van de Wetenschappelijke Raad van de ERC vastgelegd op maximaal 22 leden, zodat de Wetenschappelijke Raad ook kan functioneren als er op een bepaald moment minder leden in functie zijn. De ambtstermijn van de leden van de Wetenschappelijke Raad is afgestemd op die van de voorzitter. Ook is gespecificeerd dat de drie door de Wetenschappelijke Raad gekozen vicevoorzitters administratieve ondersteuning krijgen van hun thuisinstellingen en dat de leden van de Wetenschappelijke Raad worden gecompenseerd voor de taken die zij uitvoeren. De inzichten over onderzoekstrends of beleidskwesties die de Wetenschappelijke Raad aan de Commissie meedeelt, moeten nu door de Commissie aan de lidstaten worden doorgegeven. In artikel 7 wordt ook gespecificeerd dat zowel Europese als internationale outreach en samenwerking belangrijk zijn om de zichtbaarheid van de ERC voor de beste onderzoekers binnen de EU en uit de rest van de wereld te vergroten, ook in overeenstemming met de huidige praktijk. In artikel 8 is slechts één wijziging aangebracht, waarbij de Commissie wordt opgedragen de configuratie van het ERC-programmacomité regelmatig en tijdig te informeren over de uitvoering van de ERC-activiteiten.

40. In artikel 13 van het kaderprogramma wordt bevestigd dat het hoofddoel van de Marie Skłodowska-Curie-acties (MSCA's) erin bestaat onderzoeksloopbanen in alle stadia te ondersteunen, met bijzondere nadruk op beginnende onderzoekers, en excellent onderzoek van onderaf te bevorderen en onderzoekstalent te ontwikkelen en aan te trekken. In dit artikel wordt de steun voor de uitwisseling van onderzoekspersoneel herhaald. De oorspronkelijke verwijzing naar veiligheidsoverwegingen is verplaatst naar overweging 14, aangezien de nadruk op onderzoeksveiligheid een horizontale kwestie is die niet alleen verband houdt met MSCA's.
41. In artikel 9 van het **specifieke programma** wordt het bottom-upkarakter van MSCA-financiering herhaald en wordt gespecificeerd dat afwijkingen hiervan met het oog op de toespitsing van bepaalde activiteiten op specifieke thematische prioriteiten, soorten instellingen voor O&I of geografische locaties, alleen toegelaten zijn in naar behoren gemotiveerde gevallen en indien aanvullende financiering uit andere bronnen beschikbaar komt. Het lid dat verwees naar synergieën met andere delen van dit programma is geschrapt omdat het een horizontaal beginsel betreft. In het kader van de onderhandelingen over de MSCA's werd de nadruk gelegd op de nationale correctiecoëfficiënten die worden gebruikt om concurrerende en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en gelijke koopkracht voor de lonen te waarborgen, als gevolg van brede kritiek op de methodologie en de actualiseringsfrequentie ervan.

Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek (JRC)

42. In artikel 14 van het **kaderprogramma** wordt nu gespecificeerd dat het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek zijn onafhankelijke, empirisch onderbouwde kennis en wetenschappelijke ondersteuning ook aan de lidstaten moet verstrekken indien deze relevant zijn. In het **specifieke programma** zijn slechts enkele kleine wijzigingen aangebracht in artikel 10.
43. Volgens het voorzitterschap heeft deze pijler in dit stadium van de onderhandelingen een zekere mate van rijpheid bereikt, hetgeen niet betekent dat iedereen het met alles eens is. De aanbeveling is om de inspanningen toe te spitsen op andere onderdelen die meer extra aandacht behoeven vooraleer terug te komen op deze pijler.

Thema 3: Concurrentievermogen en samenleving

Europese partnerschappen

44. In het **kaderprogramma** worden in artikel 11 twee soorten partnerschappen genoemd, die gebaseerd zijn op een memorandum van overeenstemming of op een contractuele regeling die bekend staat als een gemeenschappelijke onderneming. Hoewel dat een verschil is met het huidige kaderprogramma, waarin gezamenlijk gefinancierde partnerschappen gebaseerd zijn op subsidies, kan het worden gezien als een welkome vereenvoudiging in afwachting van meer duidelijkheid over het proces. Lid 3 bis is toegevoegd om formeel te bepalen dat elk Europees partnerschap gebaseerd moet zijn op een strategische agenda voor onderzoek en innovatie waarin thematische prioriteiten, verwachte resultaten en een bijbehorende routekaart staan beschreven. Lid 5, punt b bis), is toegevoegd om te specificeren dat partnerschappen alleen mogen worden opgericht wanneer de beoogde doelstellingen niet met andere EU-maatregelen kunnen worden verwezenlijkt. Lid 5, punt -a), is toegevoegd om de meerderheid van de lidstaten zekerheid te verschaffen over hun rol bij de aanwijzing en selectie van op een memorandum van overeenstemming gebaseerde partnerschappen. Er blijven vragen bestaan over het optimale beheer van virtuele geldpotten, zodat elke lidstaat alleen zijn eigen deelnemers aan projecten medefinanciert. Daarnaast moet worden bepaald hoe het bedrijfsleven financieel zal bijdragen.
45. In artikel 5 van het **specifieke programma** is uit lid 1, punt a) de tekst geschrapt die de selectie van partnerschappen tot de Commissie beperkte, waardoor gezamenlijke aanwijzing en selectie met de lidstaten mogelijk wordt. In lid 1, punt a), iii), wordt het minimumaantal deelnemende partners in een consortium vastgesteld op tien lidstaten (40 % van alle huidige lidstaten), aangezien de meerderheid om een hoger aantal dan de oorspronkelijk voorgestelde vijf had verzocht. Daarnaast is in lid 1, punt a), vi bis), een datastrategie als selectiecriteria toegevoegd, en in lid 1, punt a), vii bis), de integratie van kmo's en scale-ups. In lid 1, punt a bis), xiii bis), is een verplichting voor de Commissie toegevoegd om gegevens uit evaluaties te delen met EU-organen en de lidstaten, terwijl in lid 1, punt a ter), is toegevoegd om aan te geven dat de lidstaten in geval van niet-naleving op de hoogte dienen te worden gebracht van alle door de Commissie genomen maatregelen. Wat de artikelen over partnerschappen betreft, zullen er nog flink wat werkzaamheden en besprekingen moeten plaatsvinden.

46. Aangezien veel lidstaten de samenlevingscomponent onbevredigend vonden, heeft het voorzitterschap met hen samengewerkt om deze te heroriënteren en te consolideren in een duidelijker narratief, waarin de rol, de reikwijdte en de koppeling met de component concurrentievermogen worden gekenschetst. Hoewel er vooruitgang is geboekt, moet er verder worden gewerkt aan het afbakenen en versterken van de samenlevingsdimensie. In artikel 15 van het **kaderprogramma** worden twee componenten van gezamenlijk onderzoek en innovatie onderscheiden: concurrentievermogen en samenleving. In een nieuw lid wordt gesteld dat de twee componenten op coherente wijze moeten worden ontwikkeld om te zorgen voor wederzijdse versterking en naadloze dekking van het onderzoeks- en innovatielandschap ten behoeve van een sterke en veerkrachtige Unie.
47. In artikel 15 wordt ook melding gemaakt van de mogelijke voortgezette ondersteuning van de resterende O&I-activiteiten van de missies en voor de NEB-faciliteit, en wordt deze niet langer alleen aan de samenlevingscomponent gerelateerd. In beide gevallen benadrukten de lidstaten dat er sterke koppelingen met andere relevante EU-programma's, met name het EFC, tot stand moeten worden gebracht om te zorgen voor een doeltreffende toepassing en valorisatie van onderzoeksresultaten, in overeenstemming met de oorspronkelijke doelstellingen van de missies en ook gezien de nauwe afstemming tussen de missies en de beleidsterreinen van het EFC. Alle resterende activiteiten in verband met de missies kunnen worden ondersteund in het kader van de werkprogramma's van Horizon Europa. Evenzo merkten verscheidene lidstaten op dat de eenvoudigste oplossing voor de NEB-faciliteit zou zijn om de resterende O&I-activiteiten als onderwerpen in de werkprogramma's te integreren.
48. In artikel 11 van het **specifieke programma** is de samenlevingscomponent herschreven om drie belangrijke gebieden vast te stellen als leidraad voor maatschappelijke transformatie: inzicht in geopolitieke, ecologische, technologische en democratische veranderingen en empirische onderbouwing van beleidsvorming, bevordering van democratische, rechtvaardige en veilige samenlevingen, en instandhouding van de Europese culturen en creatieve industrieën.

Thema 4: Innovatie

De Europese Innovatieraad (EIC)

49. Een algemene doelstelling is om de koppeling tussen de EIC en het EFC te verduidelijken, met name met het oog op InvestEU en de faciliteit voor scale-ups, om het juiste toepassingsgebied en de juiste complementariteit te bepalen en de tekst dienovereenkomstig aan te passen. Daartoe is een nieuwe overweging 15b toegevoegd. Deze werkzaamheden moeten worden voortgezet om in de toekomst tot een optimale oplossing en zo doelmatig mogelijke uitvoering te komen. In dit verband kan nog verder worden gesproken over de leden 7 en 10 van artikel 34 van het specifieke programma, waarin uitzonderlijke gevallen worden genoemd waarin de EIC nog altijd kan interveniëren en vervolgfianciering of financiering kan verstrekken aan bankabele ondernemingen.
50. In het **kaderprogramma** is het toepassingsgebied van de EIC nader gespecificeerd en wordt in artikel 16 gespecificeerd dat de EIC en de EFC-instrumenten elkaar wederzijds moeten aanvullen. Wat de Pathfinder- subsidies betreft, is de focus op onderzoek in een vroeg stadium toegevoegd. Het vergemakkelijken van de toegang tot en het gebruik van onderzoeks- en technologie-infrastructuren en netwerkactiviteiten zijn ook toegevoegd aan de taken van de bedrijfsacceleratorsdiensten. Daarnaast is er een beschrijving van ARPA-achtige (Advanced Research Projects Agency) taken voor programmabeheerders geïntroduceerd om te verduidelijken wat er met deze aanpak wordt bedoeld. Over de mate van autonomie die moet worden toegekend, lopen de meningen uiteen. Omdat de standpunten over de financiering van defensietoepassingen door middel van uitsluitend een DARPA-achtige aanpak (Defence Advanced Research Projects Agency) uiteenliepen, is de tekst vetgedrukt en gecursiveerd zodat verder kan worden onderhandeld over een mogelijke oplossing. Het voorzitterschap ziet drie mogelijke oplossingen: het voorstel van de Commissie volgen en het dienovereenkomstig verder uitwerken, een proces definiëren dat als input kan dienen voor de DARPA-achtige aanpak van de EIC met behulp van middelen uit het defensieonderdeel van het EFC, of de DARPA-achtige aanpak onderbrengen in het EFC-defensieonderdeel om alle louter defensiegerelateerde investeringen samen te voegen. Tijdens de besprekingen hebben de lidstaten zich tot dusver grotendeels achter de twee laatstgenoemde opties geschaard. Er is een nieuwe overweging 1a toegevoegd waarin de certificering van nationale programma's en instanties voor de plug-inregeling wordt toegelicht.

51. In artikel 34 is bepaald dat EIC-Transition-subsidies zonder oproep tot het indienen van voorstellen kunnen worden toegekend, indien dit in de werkprogramma's is gespecificeerd, op aanbeveling van de programmabeheerder en op advies van onafhankelijke externe deskundigen. Daarnaast is gespecificeerd dat de EIC-Accelerator in uitzonderlijke gevallen steun kan verlenen aan kleine midcap-ondernemingen. Voorts is er een tekst ingevoegd waarin wordt gespecificeerd dat desinvesteringen uit het EIC-fonds moeten worden behandeld als naar het EIC-fonds terugvloeiende middelen, wat overeenkomt met de formulering die in het EFC wordt gebruikt.
52. In artikel 12 van het **specifieke programma** is de ambtstermijn van de voorzitter van het EIC-college verlengd tot vier jaar, met één mogelijkheid van verlenging. Gezien de hoge zichtbaarheid van de functie is aantoonbare ervaring toegevoegd aan de eisen. Wat de leden van het EIC-college betreft, is thematische spreiding toegevoegd aan de aspecten die in evenwicht moeten zijn.

Innovatie-ecosystemen

53. In het **kaderprogramma** wordt in artikel 17 de ondersteuning van activiteiten rond strategische prioriteiten gespecificeerd met nadruk op het creëren van onderling verbonden transnationale innovatie-ecosystemen. Er moet ook worden gestreefd naar synergieën met andere belangrijke componenten van het kaderprogramma. Het deel van artikel 17 over ondersteuning van activiteiten ter bevordering van de integratie van de kennisdriehoek blijft openstaan, aangezien verschillende lidstaten hun bezorgdheid hebben geuit over het feit dat het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT) niet in het voorstel van de Commissie is opgenomen en om heropneming van het EIT hebben verzocht. Verscheidene lidstaten verzochten ook om opheldering over deze omissie en over de situatie van het EIT en zijn kennis- en innovatiegemeenschappen in het volgende programma Horizon Europa. Sommige lidstaten zouden echter liever wachten op het voorstel van de Commissie over de herziening van de EIT-verordening, dat vóór eind 2026 wordt verwacht. Om die reden is de tekst vetgedrukt en gecursiveerd in verband met verdere besprekingen, ook in het specifieke programma (artikel 13), terwijl de Commissie ook is verzocht een non-paper over het EIT te verstrekken om de lidstaten te informeren.

54. In artikel 13 van het **specifieke programma** zijn aan de belanghebbenden onderzoekers toegevoegd, zodat die ook kunnen profiteren van de oprichting en ondersteuning van verbonden hubs. Wat de activiteiten ter ondersteuning van de ontwikkeling van pan-Europese innovatie-ecosystemen betreft, is de nadruk gelegd op de integratie en versterking van zowel de sterke punten als het potentieel. De specifieke steun voor kmo's, start-ups en scale-ups in het kader van deze subcomponent van de innovatiepijler is gekoppeld aan de andere subcomponenten, de verbonden hubs en de inspanningen op het gebied van het innovatie-ecosysteem om een coherenter aanpak mogelijk te maken. Daarnaast is de Commissie om een non-paper verzocht waarin de verwachte activiteiten in het kader van deze component van de innovatiepijler nader worden beschreven.
55. Er zijn verschillende hangende kwesties in verband met deze pijler die verdere aandacht behoeven, namelijk verduidelijking van de koppeling tussen de EIC en het EFC, de DARPA-achtige aanpak in het kader van de EIC en de toekomst van het EIT. Bovendien moet de bijdrage van de innovatie-ecosystemen aan het door de EIC- en EFC-instrumenten uitgezette investeringslandschap worden gemonitord.

Thema 5: Europese onderzoeksruimte (EOR)

56. Er zij op gewezen dat de verbredingsartikelen in zowel het kaderprogramma als het specifieke programma tussen vierkante haken staan, hetgeen door verschillende lidstaten wordt betreurd.
57. In het **kaderprogramma** is artikel 18 opgesplitst in drie artikelen, die elk de belangrijkste onderdelen van deze pijler specificeren, namelijk de totstandbrenging van de EOR, de beleidsondersteuningsfaciliteit en onderzoeks- en technologie-infrastructuren.

Europese Onderzoeksruimte

58. In het artikel over de EOR wordt nu verwezen naar de volledige reeks waarden en beginselen van de EOR en het pact voor onderzoek en innovatie in plaats van dat er een onvolledige afzonderlijke lijst is opgenomen.
59. In artikel 14 van het **specifieke programma** is bepaald dat de totstandbrenging van de EOR een gezamenlijke inspanning van de Unie en haar lidstaten moet zijn, op basis van gezamenlijk vastgestelde en overeengekomen prioriteiten. In afwachting van de toekomstige wetgevingshandeling over de EOR is er daarom geen rechtstreekse verwijzing naar de EOR-beleidsagenda's opgenomen.

60. In het **kaderprogramma** wordt in het nieuwe artikel 18 bis over onderzoeks- en technologie-infrastructuren benadrukt dat de EU behoefte heeft aan een samenhangend en verbonden ecosysteem van pan-Europese infrastructuren en aanverwante diensten. In het artikel wordt ook verduidelijkt dat de steun van maximaal 20 % van de bouwkosten van kritieke nieuwe capaciteiten van wereldklasse ook een ingrijpende modernisering van bestaande kritieke capaciteiten omvat. Er bestaat nog steeds onenigheid over het invoeren van dit soort steun vanwege bezorgdheid over sommige mogelijke economische gevolgen. Er is een poging gedaan om dit te ondervangen in het specifieke programma (zie hieronder). Er is gespecificeerd dat deze infrastructuren door de EU en de lidstaten gezamenlijk moeten worden aangewezen en overeengekomen in een open, transparante en concurrerende procedure op basis van duidelijke criteria. In overweging 19 wordt benadrukt dat steun voor infrastructuren de strategische behoeften van de EU moet weerspiegelen en Europese toegevoegde waarde moet bieden door middel van coherente langetermijnplanning en gecoördineerde investeringen, waarbij ook rekening wordt gehouden met de werkzaamheden van het Europees Strategieforum voor onderzoeksinfrastructuren (Esfri), en wordt opgeroepen tot een soortgelijk strategisch forum voor technologie-infrastructuren. Een open punt van discussie blijft de optie dat het EFC ook financiering gaat bijdragen voor infrastructuren die belangrijk zijn voor het Europese concurrentievermogen.
61. In het **specifieke programma** zijn artikel 16 over onderzoeksinfrastructuren en artikel 17 over technologie-infrastructuren zoveel mogelijk geharmoniseerd met het oog op de te ondersteunen activiteiten, met inbegrip van toegang van kmo's, start-ups en scale-ups tot die infrastructuren, alsook samenwerking en netwerkvorming tussen de twee soorten infrastructuren, indien van toepassing. Daarnaast is de tekst bijgewerkt zodat deze in overeenstemming is met het kaderprogramma met het oog op de ondersteuning van maximaal 20 % voor de kosten voor de bouw of ingrijpende modernisering van onderzoeks- en technologie-infrastructuren van wereldklasse. In het artikel over technologie-infrastructuren is de ondersteuning van valorisatieactiviteiten om de marktintroductie te versnellen, nader uitgewerkt. Er is een nieuw artikel 17 bis ingevoegd om richtinggevende criteria vast te stellen voor de ondersteuning van de bouw of ingrijpende modernisering van onderzoeks- en technologie-infrastructuren van wereldklasse.

Thema 6: Regels voor deelname en verspreiding

Subsidiabiliteit

62. In het **kaderprogramma** worden in artikel 21 de subsidiabiliteitscriteria vastgesteld. Op verzoek van een grote meerderheid van de delegaties is het **excellentiekeurmerk** heringevoerd ten behoeve van de erkenning van hoogwaardige O&I-projecten in het kader van Horizon Europa die geen financiering zouden krijgen (zie ook artikel 8 van de algemene bepalingen). Daarnaast is lid 1 bis toegevoegd om te verduidelijken dat alle juridische entiteiten, ook juridische entiteiten uit niet-geassocieerde derde landen of internationale organisaties, mogen deelnemen aan acties in het kader van Horizon Europa. Dit gaat niet over de toegang tot financiering waarvoor de voorwaarden in de volgende leden uiteen worden gezet. Lid 10 is in tweeën gesplitst om een onderscheid te maken tussen acties die niet voor financiering in aanmerking komen en de activiteiten met betrekking tot menselijke stamcellen die wel voor financiering in aanmerking komen. Lid 11 over beëindiging is uitgebreid om de voorwaarden voor projecten in het kader van de Accelerator van de EIC nader te specificeren, wat voor sommigen een discussiepunt blijft. Daarnaast is lid 12 bis toegevoegd om te verduidelijken dat in de werkprogramma's in naar behoren gemotiveerde gevallen aanvullende subsidiabiliteitscriteria kunnen worden gespecificeerd.

Oproepen tot het indienen van voorstellen

63. Artikel 23 gaat over oproepen tot het indienen van voorstellen. Er is toegevoegd dat de volledige inhoud van de oproepen tot het indienen van voorstellen in het werkprogramma moet worden opgenomen. Verscheidene lidstaten wilden dat aanvragen in twee fasen en blinde evaluatie in de wetgeving worden opgenomen in plaats van in de werkprogramma's, zoals tot nu toe gebruikelijk is. De kwestie maakte deel uit van het bredere debat over vereenvoudiging, een onderwerp waarop het voorzitterschap vorderingen heeft willen maken en waarvan de afronding aan de volgende voorzitterschappen wordt overgelaten. Daarnaast is toegevoegd dat in de werkprogramma's ook moet worden gespecificeerd voor welke oproepen naast het concurrentiekeurmerk ook het excellentiekeurmerk mag worden toegekend.

Systeem voor onderlinge verzekeringen

64. In artikel 30 worden specifieke bijdragepercentages voor het systeem voor onderlinge verzekeringen vastgesteld, zijnde een standaardpercentage van 5 %, dat kan worden verhoogd tot 8 % of verlaagd tot minder dan 5 %. De wijzigingen in de percentages kunnen noodzakelijk zijn als gevolg van fluctuerende markten en een groter aantal gebruikers van andere programma's dan Horizon Europa. De aanvulling werd door de lidstaten over het algemeen positief onthaald.

Verspreiding en valorisatie

65. Artikel 32 is hernoemd en in lid 1 is er een nieuw punt toegevoegd over de verplichtingen van begunstigen om veiligheidsrelevante resultaten, verwijzend naar intellectuele activa, te beschermen als reactie op de groeiende bezorgdheid onder de lidstaten over onderzoeksveiligheid. Aangezien artikel 32 ook betrekking heeft op het EFC en de uitvoering van aanvullende veiligheidsmaatregelen om de strategische belangen van de EU te beschermen, zijn er inspanningen geleverd om het artikel af te stemmen op Horizon Europa zodat de samenhang tussen beide is gewaarborgd.

Precommerciële aanbestedingen en overheidsopdrachten voor innovatieve oplossingen

66. Verscheidene lidstaten hebben de wens geuit om in artikel 33 verwijzingen naar bestaande richtlijnen voor aanbestedende diensten op te nemen. De Commissie stelde dat het artikel betrekking heeft op zowel openbare als particuliere aanbesteders, alsook op precommerciële en commerciële aanbestedingen. Niet al deze aspecten komen in de bestaande richtlijnen aan bod en daarom is er in dit programma geharmoniseerde terminologie nodig. De bestaande richtlijnen zijn echter alleen van toepassing op aanbestedingen door overheidsinstanties.

VI. VOLGENDE STAPPEN

67. Gezien de stand van de onderhandelingen acht het voorzitterschap het voor de voortzetting van de onderhandelingen nuttig om na te denken over de volgende zaken:
- de zes thema's te integreren om de thematisch gerelateerde bepalingen van het kaderprogramma en het specifieke programma samen te voegen tot volledige, gecombineerde voorstellen zodat de overzichtelijkheid en consistentie in de hele tekst worden gewaarborgd, en herhalingen en tegenstrijdigheden worden voorkomen;

- voldoende tijd en inspanningen te wijden aan geïnformeerde en constructieve discussies over belangrijke kwesties van strategisch belang, onder meer door in voorkomend geval gebruik te maken van technische workshops, teneinde een O&I-kaderprogramma tot stand te brengen dat blijk moet geven van de sterke inzet van de EU voor wetenschappelijke excellentie, technologische soevereiniteit en strategische autonomie en in staat is toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden.

VII. CONCLUSIES

68. Tijdens zijn termijn heeft het voorzitterschap strategische nadruk gelegd op het bevorderen van de werkzaamheden met betrekking tot zowel het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie als het specifieke programma tot uitvoering van het kaderprogramma. Het voorzitterschap heeft ernaar gestreefd een constructieve dialoog tussen de lidstaten te stimuleren en inclusieve en gestructureerde besprekingen te faciliteren om de onderhandelingen vooruit te helpen.
69. Deze inspanningen hebben geresulteerd in verschillende compromisvoorstellen voor elke pijler van het kaderprogramma en het specifieke programma. Het voorzitterschap is van mening dat de meest recente compromisteksten⁴, hoewel zij niet bedoeld zijn als een akkoord, in dit stadium van de onderhandelingen en met het oog op de nog komende onderhandelingen, als een goed resultaat kunnen worden beschouwd. De delegaties hebben zich ertoe verbonden de onderhandelingen voort te zetten op basis van de geboekte vooruitgang en streven naar consensus over de resterende vraagstukken waarbij “er niets is overeengekomen, totdat alles is overeengekomen”.

⁴ Doc. 15308/25, 14839/25, 15671/25, 15314/25, 15638/25 en 14838/25.